

NOVINARSTVO IN POLITIČNI KONFLIKTI

Navadno se predstavlja novinarstvo kot moralno čisto, ki hrepeni po resnici in pravici. V tej maniri se ima najpogosteje za ogledalo politike. Ta metaforika ni politično nevtralna, temveč je politično posredovana in je v svojem jedru močno politična. Ogledalo je vedno čisto, sicer ni ogledalo. Ogledalo je pasivno. Ogledalo je vedno objektivni odraz. Nasproti pa stoji umazana realnost, ki je aktivna in vedno subjektivna v svojem samorazumevanju. Novinarstvo je ogledalo, politika je preslikavana realnost. V tako postavljen okvir ni mogoče ujeti kaj drugega kot enoumno predstavo o grdi, vedno napačni, zlagani politiki in lepem, resnicoljubnem in pravem novinarstvu. Boj med politiko in novinarstvom ali med politiki in novinarji je zato že vnaprej obsojen na vedno isti izid.

Takšna predstava narekuje percepcijo politike in percepcijo novinarstva. V politiki naj bi šlo za boj za resnico, lepoto, objektivnost, pravico. Novinar je na strani resnice in naj bi politični konflikt predstavil takšen kot je v resnici, objektivno, nepristrano. Vendar v politiki ne gre za boj za resnico, je pa res, da se tako kaže. V politiki gre za vzdrževanje in premeščanje identitet, barantanje z emocijami za nenehno vzpostavljanje soglasja, ki omogoča ljudem, da preživijo kot politično telo, da oblikujejo obči interes in vzpostavljajo mehanizme za njegovo udejanjanje. Politika ni sfera mehanike, je neotipljiva, nevidna, neslišna, ker zajema področje, o katerem nimamo jasno oblikovane zavesti. Stalno se premešča in polzi, tako da jo je dejansko v svetu mehaničnega izkustva in mehanskih miselnih form težko misliti. Politika je večkrat posredovana sfera, v njej se nenehno dogajajo refleksije, ki jo delajo spolzko zlasti za neizkušeno in nerefektirano zavest.

Vladajočo predstavo o novinarstvu kot ogledalu je proizvedla prav ta politika, ta svet. Novinarstvo je zgolj potujeno samozavedanje te politike kot nečesa radikalno drugega, organizirano v ogledalo. Ta politika, ta svet ljudi namreč ni razvil za svojo množično samopercepcijo nobenega drugega primernejšega mehanizma. Novinarstvo tako samo reproducira vzorec, ki ga je proizvedel ta svet. Je v službi obstoječe politike, utrjuje forme, ki vzdržujejo prav takšno predstavo politike in novinarstva, ki onemogoča kakršno koli spremembo miselnega in dejanskega okvira.

Novinarstvo tako reproducira ta svet in to politiko, ne glede na to, da ima o sebi predstavo, kako zelo jo korigira, zasmehuje ali vsaj kaže objektivno podobo. Politični konflikti nikakor niso vezani samo na strankarske konflikte ali konflikt med opozicijo in vlado. Politični konflikt je nemogoče reducirati samo na politični obračun in na vprašanje, kdo bo koga ali na vprašanje boja za oblast. Politični konflikt se vedno odvija za premik ali ohranitev soglasja, ki se materializira ali izkazuje kot boj za položaj, denar, formulacijo v zakonu ipd. Novinarstvo se zapne zgolj

* Dr. Igor Lukšič, izredni profesor na Fakulteti za družbene vede.

za slednje, za predmet, še bolje rečeno, zgolj za objekt, politična razmerja pa reducira na boj med posamezniki za materialne dobrine. Razmerja med ljudmi reducira na razmerja med mesenimi telesi in drugimi čutnimi rečmi. O zavesti oropanem svetu pa se da izrekati zgolj moralne sodbe: politični konflikt se skozi novinarstvo izkazuje kot boj med dobrim in zlim.

Novinarstvo služi tako politiki, da konflikte prevaja v moralno formo, jih depolitizira in jih tako nareja za politično nevtralne in nenevarne obstoječemu razmerju političnih sil. Hkrati s tem pa teče proces utrjevanja pozicije novinarja kot lepe duše (Hegel), pasivnega rabsodnika, čiste vesti, ki je lahko edini pravi oblikovalec kriterijev presoje politične sfere. Moralna forma zavesti se tako vzpostavlja kot edina prava forma mišljenja politike, kar je nujno konservativno, ker vedno na novo cementira obstoječe politično soglasje.

Takšen pogled je najbolj trdno načrtan v vladajoči predstavi, po kateri je svet razdeljen na stvari na sebi in na pojave. Stvar na sebi je skrita in v jedru nespoznavna. Prodiranje spoznanja v resnico njene skrivnosti se dogaja s spoznavanjem pojavov, ki plast za plastjo luščijo resnico o njej. Prodiranje spoznanja v to stvar na sebi je vedno odkrivanje nekih novih zakonitosti in vodi v obvladovanje narave in ne(po)znanega. Takšen razsvetljenski model ne more misliti novinarstva politično niti politike novinarsko. Zato ju ločuje in zoperstavlja enega proti drugemu, pri čemer novinarstvo zadobiva vzvišen status, politični konflikt pa se izkazuje kot neka banalna, zmedena dejavnost.

Izpostaviti velja drugo raven razmerja med politiko in novinarstvom, ki se razgrne z odgovori na naslednja vprašanja. Kaj (za)žene novinarja, da se v točno določenem trenutku, ne prej ne kasneje, loti neke teme, raziskovanja in razkrivanja točno določenega ozadja, ne kakšnega drugega? Kaj je tisto, kar ga senzibilizira za določen politični konflikt, za določeno politično dejstvo? Tehnično mitološki del zgodbe, ki se glasi, da je novinarju o zadevi nekdo namignil, ga obvestil ali celo poklical urednik, urednika pa je poklical politik, njega pa neka tuja ali tajna sila, nas tu ne zanima. Ga ne senzibilizira politični konflikt, vprašanje premika identitete, v katero je vpleten tudi sam? Ne gre morda za novinarja osebno, za ta svet, ki ga tvori, za ta s političnim bistveno prežeti svet ljudi?

Za bolj detaljno razumevanje razmerja med politiko in novinarstvom si pogledimo nekaj primerov. Ustavno sodišče sprejme neko odločbo, ki zadeva odločanje parlamenta. Ustavno sodišče ukaže parlamentu, kakšen zakon mora sprejeti. Ustavno sodišče posreduje svojo odločitev v pravni formi in hkrati opozori, da bo v primeru, če parlament ne bo uslišal ukaza, ogrožena pravna država. Novinarstvo ne poskuša odkriti skrivalnico ustavnega sodišča, ki se skriva za pravno formo, in ne prevede konflikta na teren politike. K besedi kliče pravnike, ki na pravni ravni iščejo rešitve za imanentno politični problem. Namesto obravnave problema kot spora med dvema vejama oblasti, se utrjuje predstava, kot da gre za konflikt glede pravnosti sistema, ne pa za premik političnega soglasja v prid določene politične opcije. V političnem konfliktu pač zmaga močnejša stran, tista, ki lahko mobilizira bolj prepričljive vire. Ustavno sodišče je mobiliziralo pravno formo, saj znotraj nje nima nadoblasti. V kolikor novinarstvo prevzema pravni teren kot teren politične-

ga spopada, favorizira pozicijo ustavnega sodišča, četudi kritizira njegovo odločitev.

Drugi primer je pokojninska reforma. Novinarstvo je temo prikazovalo kot spopad med starimi časi in novimi časi, starimi akterji in novimi akterji, med Evropo in Balkanom, med dobrim in slabim, med Ropom in Semoličem ipd. Ni pa šlo v analizo političnega konflikta, ki se je zastavil za premik konsenza. Reforma je v začetku poskušala prestaviti bremena na ramena generacije, ki politično ni organizirana in nima pravega zastopnika. 460.000 upokojencev, volivcev, nastopa v tej bitki proti množici mladih, ki so na začetku delovne kariere, so še otroci ali se še šolajo. Reforma je zastavljena tako, da politično konstituiranih subjektov ne bo prizadela. Kaj počne novinarstvo? Reproducira politično stališče, soglasje, kot se oblikuje v sferi politike. Ne reflektira tega, kar se dogaja v konfliktu, temveč je samo trobilo konflikta.

Naj zaključim: novinarstvo in politika sta zapisana duhu časa. Novinarstvo je zgolj vsakdanja zavest ljudi o njihovih vsakdanjih problemih, zato je politika kot sfera občega, vprašanje dolgoročnosti, odmaknjena taki zavesti in tako tudi novinarstvu. Novinarstvo je zato na strukturni ravni konservativno. Ima isto vlogo kot medij pri hipnozi, preko katerega hipnotizer kaže svojo umetnost. Novinarstvo je te vrste medij izražanja političnega konflikta. Pri tem nič ne pomaga, če si novinarstvo domišlja, da kreira svojo hipnozo. V resnici je novinarstvo sestavni del političnega konflikta in politični konflikt sestavni del novinarstva.